

„Sv. Cecilija“ u drugom razdoblju svog izlaženja (1907-1944)*

Ivo Olup, Zagreb

Nakon prekida od gotovo dvadeset godina, drugi život *Sv. Cecilije* započeo je godine 1907. Zaslugu za ponovno pokretanje ovog neobično značajnog časopisa među hrvatskim periodskim muzičkim publikacijama ima nastojanje jedne grupe mladih svećenika, koji su prožeti duhom evropskog pokreta cecilijanizma, htjeli da putem tiska uvedu i razviju kod nas pokret za obnovu crkvene muzike. Najaktivniji među njima bio je Milan Zjalić, vjeroučitelj u Zagrebu. Uz njega bili su Filip Hajduković i Mirko Novak, koji su baš u to doba završili studij na školi za crkvenu glazbu u Regensburgu, i Franjo Dugan, temeljito obrazovani muzičar, koji je ideje cecilijanizma upoznao u Njemačkoj za vrijeme studija.

Prve dvije godine (1907—1909) *Sv. Cecilija* izlazila je kao vlasništvo njenih izdavača Zjalića i Novaka, koji su ujedno bili i urednici, a uz Hajdukovića i Dugana uglavnom i jedini suradnici. Tijekom prve godine izlaženja uspjelo je toj grupi osnovati »Cecilijansko društvo«, koje je postepeno proširilo svoje djelovanje po cijeloj zemlji, i koje je na prvom hrvatskom cecilijanskom saboru održanom 1909. preuzelo *Sv. Ceciliju* u svoje vlasništvo te je ona proglašena glasilom društva.

Prvih desetak godina u svom drugom razdoblju *Sv. Cecilija* borila se za svoj opstanak. Samo zaslugom njenih suradnika, koji su ustrajali u radu i surađivali uglavnom besplatno, uspjelo je prebroditi kritične trenutke. Period stabilizacije nastupio je postepeno od 1915. nadalje, kad se povećava krug čitalaca i pretplatnika i kad je časopis počeo donositi sadržajno sve raznolikiji i vredniji materijal. Za takav uspjeh *Sv. Cecilije* u mnogome je zaslužan Janko Barlè, koji je 1914. postao njenim urednikom i tu je dužnost vršio sve do smrti (1941). Kao visoki crkveni službenik Barlè je imao mogućnosti da ishodi potporu najviših tadašnjih crkvenih i svjetovnih ličnosti, pa i državnih ustanova. Nakon njegove smrti uredništvo je privremeno preuzeo Ivan Kokot, a godine 1942. postao je urednikom Albe Vidaković. Kao što je već rečeno, *Sv. Cecilija* prestala je izlaziti 1944. kada su objavljena samo tri sveska.

Tijekom svojeg dugogodišnjeg izlaženja *Sv. Cecilija* se različito razvijala i plasirala. Prvih godina imala je oko sedamsto pretplatnika i štampala se u devetsto primjeraka. Postepeno se povećavao broj pretplatnika i čitatelja, a rekordnu nakladu časopis dosiže između 1926. i 1936. godine, kada se list štampao u 2000 primjeraka. Časopis je uglavnom izlazilo dvomjesečno, tj. šest puta godišnje.

Struktura *Sv. Cecilije* sastojala se od tri glavna dijela: članci — Feljtoni — Glazbeni prilog. Taj oblik

održao se kroz svih 38 godina, iako su se unutar pojedinih dijelova zbivale mnoge promjene u formalnom a naročito u sadržajnom smislu.

Prvih desetak godina *Sv. Cecilija* bavila se uglavnom problemima i propagandom crkvene glazbe. Kako je bila namijenjena prvenstveno svećenicima, učiteljima, orguljašima i crkvenim zborovođama, koji su većinom imali površnu muzičku izobrazbu, to je u početku (do 1915) i stručni nivo njezina sadržaja bio u omjeru sa stupnjem muzičke naobrazbe njenih čitalaca. Članci su uglavnom bili poučnog i praktičnog karaktera. Ponajviše su se tretirali problemi crkvenog pjevanja, izvodilačke prakse, pedagogije, osnovne muzičke teorije i folkloru unutar pučkog crkvenog pjevanja. Od 1910. počinju se objavljivati značajniji članci, u kojima su se prikazivala pojedina razdoblja naše crkveno-muzičke prošlosti. Proširivanje tematskog materijala i povećanje stručnog i literarnog kvaliteta radova zamjećuje se od 1916. nadalje. Sve češće iznose se svjetovno-muzičke teme, a povećava se i broj suradnika, među kojima nalazimo imena tadašnjih istaknutih znanstvenih radnika. To poboljšavanje kvaliteta i proširivanje sadržaja traje sve do 1926. kada se može reći da se definitivno izgradila i učvrstila formalna i sadržajna struktura, koju je list zadržao do kraja.

U tom svom konačnom obliku *Sv. Cecilija* je tretirala sve probleme muzičke umjetnosti i nauke: muzičku historiju, teoriju, folklor, izvodilačku praksu, analizu muzičkih djela, muzičku kritiku, pedagogiju, socijalno-muzičke probleme, crkvenu muziku, razvoj savremenih muzičkih pojava i drugo. Najbrojniji i najvredniji su članci iz područja naše muzičke historije, folkloru i crkvene glazbe.

Unutar prvog dijela lista, u kojem su se objavljivali članci, pojavljivale su se tijekom godina neke posebne rubrike, u kojima su se donosili napisi samo jedne vrste. Takve su rubrike bile na primjer: »Iz hrvatske glazbene prošlosti« (1915—1941), »Građa za hrvatski glazbeni rječnik« (1920—1923), »Naši muzički radnici« (1929—1941) i druge.

Od 1923. godine pojedini članci su opremljeni ilustracijama, a na kraju važnijih radova donosi se sadržaj članka na francuskom jeziku.

Feljton *Sv. Cecilije* sastojao se od nekoliko različitih rubrika, čiji se raspored i sadržaj u toku vremena dosta mijenjao. Naslovi ovih rubrika bili su uglavnom ovi: »Listak«, »Dopisi«, »Glazbena literatura«, »Vijesti« i sl. U »Listku« objavljivali su se prije svega izvještaji i obavijesti o radu Cecilijina društva i o problemima samoga lista. Iz tih izvještaja može se kontinuirano pratiti rad i razvoj društva i teškoće oko izdavanja i uređivanja lista. Tu su se zatim donosile kraće biografije naših i stranih muzičara i crkvenih dostojanstvenika povodom kakva jubileja, godišnjice ili smrti. Značajna je bila i rubri-

* Dio teksta preuzet dozvolom autora iz njegova rada *Muzički časopisi u Hrvatskoj*, objavljenog u Radu JAZU, knj. 337, Zagreb 1965, 313—334.

ka »Glazbena literatura«, u kojoj su se u prvo vrijeme pojavljivali informativni osvrti na muzičke publikacije, a u zreлом periodu lista i opširnije recenzije naših muzičkih izdanja, osvrti na svjetovnomuzičke publikacije i drugo. Neko vrijeme donosio je feljtonski dio časopisa i muzičke kritike u rubrici »Razne vijesti« u obliku redovitog pregleda cjelokupnog našeg muzičkog života. Kasnije je taj pregled (nakon 1923) bio prebačen u prvi dio lista.

Od važnih radova iz nacionalne povijesti glazbe, a osobito crkvene ističe se niz članaka koje je objavio Janko Berlè, prikazavši u njima različita razdoblja crkvene muzike. Značajne radove objavio je i dr. Josip Mantuani, među kojima se osobito ističe 1915. godine objavljen članak *Hrvatska crkvena pjesmarica iz godine 1635*, u kojem je prikazana dotada nepoznata zbirka pjesama Atanasia Georgicea. Tokom 1916. i 1917. objavljuje Janko Barlè opsežnu radnju *Pavlinka pjesmarica iz godine 1644*, u kojoj je prvi put obrađena ova značajna zbirka starije hrvatske muzike. Među mnogim suradnicima koji svojim radovima obogaćuju stranice *Sv. Cecilije* nalazimo 1918. godine i na ime Frana Bulića, koji se u članku *Orgulje glasovitih umjetnika u Dalmaciji* osvrće na djelatnost glasovitog graditelja orgulja Petra Nakića. U nekoliko navrata pojavljuju se i radovi o pravoslavnoj crkvenoj glazbi od različitih autora, od kojih se osobito ističe Kosta P. Manojlović svojim člankom *O crkvenoj muzici kod Srba* (1921).

U 38 godišta objavljen je u *Sv. Ceciliji* golem broj biografskih članaka — preko dvije stotine samo o našim muzičarima. Svi ti članci nisu biografije u pravom smislu riječi, već su to većinom nekrolozi i prigodni napisi ostalih vrsta, koji samo djelomično ili ukratko iznose prikaz života i rada osobe kojoj su posvećeni. No ipak i kao takvi ti radovi imaju historijsku vrijednost, jer često sadrže izvornih podataka i pobuda za dalja istraživanja. Među autorima susrećemo uglavnom već spomenuta imena, a od pojedinih radova valja istaći dva članka o Gavru Tempariću i Benediktu Babiću iz pera F. Jurića i A. Posinkovića. Posebno je zanimljiv Barlèov napis o Josipu Štolceru-Slavenskom u kojem autor upozorava našu javnost na jedan veliki muzički talent. I članak Zlatka Grgoševića o Jakovu Gotovcu ukazuje na posebnu pažnju koju je uredništvo posvetilo i aktualnim pojavama u našoj muzičkoj javnosti. Komemorativni članak o Ivanu Zajcu povodom godišnjice smrti poslužio je Milutinu Cihlaru-Nehajevu da prvi put prikaže značenje tog kompozitora u jednom objektivnom svjetlu. Od ostalih članaka ovdje neka budu spomenuti samo neki, koji ilustriraju široki dijapazon interesa. To su rasprave dr. A. Schneidera o Ivanu Mani Jarnoviću, radovi A. Gogle o Ivanu Zajcu, Josipu Juratoviću, Đuri Eisenhuthu i Božidaru Široli, Janka Barlèa o Franji Duganu i Vjekoslavu Klaiću, kao i mnogi drugi. Već iz tog letimičnog i nepotpunog pregleda u kojem je nabačeno tek nekoliko radova možemo uočiti koliko je opsežan historijski materijal sakupljen u *Sv. Ceciliji*. Uz to valja naglasiti da su u svoje vrijeme pojedini članci bili jedini izvori za proučavanje pojedinih ličnosti.

Muzičkoj prošlosti Zagreba bilo je u *Sv. Ceciliji* posvećeno više priloga, uglavnom iz pera dr. Antuna Gogle. Jedan od najznačajnijih radova objavljen je 1927. povodom stogodišnjice Hrvatskog glazbenog zavoda u Zagrebu. U toj radnji opisuju se sve pojediničnosti oko osnutka i daljeg života te značajne muzičke institucije. U njoj je sakupljeno mnogo izvornih podataka, koji su sistematizirani kronološkim redom. Kako je Hrvatski glazbeni zavod kroz čitavo vrijeme

svog dotadašnjeg postojanja bio jedan od najvažnijih faktora u razvitku našeg muzičkog života, to je tim radom ujedno rasvijetljen i prikazan muzički život Zagreba u vremenskom razmaku od sto godina. Znatno doprinos našoj muzičkoj historiografiji predstavljaju i Goglijini napisi o komornoj i orkestralnoj muzici u Zagrebu.

Članci u kojima se tretiraju problemi opće historije glazbe javljaju se u *Sv. Ceciliji* rjeđe, i svojom kvalitetom ne dosežu značenje članaka iz područja naše glazbene povijesti. Oni su većinom pisani s informativno-poučnom svrhom. Veći znanstveno-istraživački domet dosegao je tek neznatan broj članaka, među kojima bih spomenuo studiju Schneidera *Neostvaren boravak Beethovena u Hrvatskoj*.

Iz područja muzičkog folklorala nalazimo u *Sv. Ceciliji* veoma opsežan i vrijedan materijal. Taj se materijal može u pogledu sadržaja svrstati u dvije grupe. U prvoj su članci u kojima se raspravlja o problemima folklorala uopće, a u drugoj se iznose i prikazuju mnogobrojne vrste naše narodne i pučke popijevke, kako crkvene tako i svjetovne. Među autorima mnogobrojnih radova ističu se Žganec, Gavazzi, Sokol, Zaninović, Lučić, Kuba, Matetić-Ronjgov, Manojlović i drugi. Vrijedan prilog našoj folkloristici predstavljaju i zabilješke narodnih pjesama iz svih krajeva naše zemlje.

Sv. Cecilija donosila je i muzičke kritike, u kojima su bile dotaknute koncertne i operne priredbe, kao i domaća i strana muzička izdanja. U prvih deset godišta list nije redovito bilježio događaje iz svjetovnog glazbenog života. Istom od 1916. pojavljuju se opsežniji kritički prikazi iz pera dr. V. Novaka. Tijekom prvih poslijeratnih godina, kada se naš muzički život počeo naglo razvijati, javljaju se u *Sv. Ceciliji* kao stalni recenzenti Mlinar-Cigale, dr. Markulin i L. Šafranek-Kavić. Od godine 1922. do 1937. bio je Lujo Šafranek-Kavić jedini stalni kritičar lista, te je neprekidno u svakom godištu izvještavao o svim koncertnim i opernim priredbama u Zagrebu. Na taj način sakupilo se i sačuvalo u listu mnogo podataka o našem muzičkom životu iz tog razdoblja.

Od godine 1937. do 1941. nije *Sv. Cecilija* više redovito pratila sve muzičke manifestacije u Zagrebu. Od godine 1941. pa do kraja izlaženja objavljivali su dosta redovito prikaze i kritike muzičkog života u Zagrebu Josip Andreis i Albe Vidaković.

Razne dopise o muzičkim zbivanjima u ostalim jugoslavenskim gradovima i inozemstvu objavljivali su povremeno razni autori. To su bili uglavnom vanjski suradnici lista, ili naši muzičari koji su izvjesno vrijeme boravili u inozemstvu.

Prikazi i ocjene muzičkih izdanja objavljivali su se u rubrici »Glazbena literatura«. Najveća je vrijednost te rubrike u tome što su se u njoj pratile i ocjenjivale redovito, kroz dvadeset i nekoliko godina, sve naše publikacije, muzičke knjige i muzikalije. S tog stanovišta *Sv. Cecilija* je kod nas možda jedini muzički časopis u kojemu su sakupljeni podaci gotovo o svemu što je u našoj muzičkoj literaturi objavljeno u tom razdoblju.

Glazbeni prilog *Sv. Cecilije* donosio je isključivo crkvene kompozicije, i to ponajviše vokalne. Tu su se objavljivale crkvene pjesme iz starijih naših zbiraka i kantuala i crkvene kompozicije naših i stranih kompozitora. Mnoga od tih djela bila su izvorno komponirana za prilog *Sv. Cecilije* pa su tu i prvi puta objelodanjena. *Glazbeni prilog Sv. Cecilije* uređivao je kroz svih 38 godina Franjo Dugan, koji je mnoge kompozicije dotjerivao, harmonizirao i obrađivao, a objavio je dosta i svojih radova.

Sv. Cecilija u drugom razdoblju svog izlaženja (1907—1944) zauzima istaknuto mjesto među muzičkim časopisima u Hrvatskoj. Gotovo četrdesetgodišnji kontinuitet postojanja, širina interesa i visoki stručni nivo predstavljaju glavna uporišta koja *Sv. Ceciliji* osiguravaju zavidni položaj i nezaobilaznu vrijednost u hrvatskoj muzičkoj baštini.

DIE ZEITSCHRIFT »SV. CECILIJA« IN DER ZWEITEN PERIODE IHRES ERSCHEINENS (1907—1944)

Zusammenfassung

Nach einer Unterbrechung von fast zwanzig Jahren begann die Zeitschrift *Sv. Cecilija* im Jahre 1907 ihr zweites Leben, und zwar durch den Verdienst einer Gruppe von jungen Priester. Beseelt mit dem Geist der europäischen cäcilianischen Bewegungen, wollten auch diese Priester eine entsprechende Zeitschrift haben. Dies waren: Milan Zjalić, Filip Hajduković und Mirko Novak. Ihnen gesellte sich Komponist und Organist Franjo Dugan, der die Ideen des Cäcilianismus während seines Studiums in Deutschland kennengelernt hatte.

Die Zeitschrift *Sv. Cecilija* begann die zweite Periode ihres Erscheinens schüchtern und etwas unsicher. Aber mit der Zeit entwickelte sie sich immer kräftiger, so dass sie allmählich ihre Physiognomie bekam, wobei sich die Zahl ihrer Leser ständig vergrößerte. Im Jahre 1909 wurde sie zum offiziellen Blatt des »Cäcilianischen Vereins«. Seit 1914 wird sie von Janko Barle redigiert, der diesen Posten bis 1941 behält. Als hohe kirchliche Persönlichkeit hatte Barle die Möglichkeit die Unterstützung der höchsten kirchlichen sowie zivilen Stellen, ja sogar der staatlichen

Einrichtungen für die Zeitschrift *Sv. Cecilija* zu erreichen. Ihm folgen als Redakteure der Zeitschrift Ivan Kokot und Albe Vidaković.

In den ersten Jahren ihres Erscheinens hatte die *Sv. Cecilija* 700 Bezieher in einer Auflage von 900 Exemplare, die in der Periode ihrer Reife auf 2.000 Exemplare heranwuchs. Sie erschien als Zweimonatszeitschrift.

In den ersten zehn Jahren beschäftigte sie sich hauptsächlich mit der kirchlichen Musik, und zwar unter ihrem volkstümlichen Aspekt, da sie in erster Linie an Priester, Lehrer, Organisten und kirchliche Chorleiter wandte, die mitunter eine sehr oberflächliche musikalische Ausbildung besaßen. Nach dieser ersten Periode, erweiter die Zeitschrift ihre Thematik, und hebt ihr wissenschaftliche Niveau. In ihrer endgültigen Gestalt, beschäftigt sich die *Sv. Cecilija* mit vielfältigen Problemen der Musikkultur und Musikwissenschaft. Sie greift die Themen aus dem Bereich der Musikgeschichte, Musiktheorie, Folklore, Veröffentlichungen, Analyse der musikalischen Werke, Kritik, der musikalischen Pädagogik u.ä. auf.

Besonders wertvoll sind ihre Leistungen auf dem Gebiet der Erforschungen des nationalen musikalischen Erbes, sowie des zeitgenössischen Musikgeschehens. Die Kritik in der Zeitschrift verzeichnete und bewertete laufend das musikalische Leben. Die Aufzeichnungen der Volksmelodien, und die Aufsätze über die Problematik der musikalischen Folklore vervollständigten die Physiognomie der Zeitschrift. In ihrem musikalischen Teil bringt die *Sv. Cecilija* hauptsächlich kirchliche Vokalkompositionen, von denen manche auch ursprünglich als Beitrag dieses Teiles vorgesehen wurde.

In der zweiten Periode ihres Erscheinens nimmt die *Sv. Cecilija* einen wichtigen Platz unter musikalischen Zeitschriften Kroatiens. Eine fast 40-jährige Kontinuität im Erscheinen, die Breite des Interesses und das hohe fachmännische Niveau, sind die Hauptgründe dafür, dass die *Sv. Cecilija* sich einen angesehenen Platz und unumgänglichen Stellung in dem kroatischen Musikerbe sichern konnte.